

*І. Концептуальні засади дослідження
міжнародної правосуб'єктності України
у процесі набуття статусу кандидата на членство
в Європейському Союзі*

Олег Марцеляк

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
провідний науковий співробітник відділу конституційного
права та місцевого самоврядування
Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6686-0255>
martelyak@ukr.net

УДК 342.4(477)

**КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА
ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО КУРСУ УКРАЇНИ**

Анотація. Проголошений Україною курс на вступ до Європейського Союзу потребує переоцінки нашим суспільством своїх світоглядних підходів у сфері державотворення, відходу від традиційних радянських стереотипів бачення свого майбутнього і відповідної модернізації вітчизняного Основного Закону.

У дослідженні обґрунтовуються основні напрями конституційних змін, які мають бути спрямовані на досягнення європейського рівня соціально-економічного розвитку країни, удосконалення засад конституційного ладу України, правового статусу людини і громадянина, існуючої системи управління, механізму публічної влади, територіального устрою нашої країни.

Зроблено висновок, що конституційна реформа в Україні як фактор конституціоналізації європейського курсу нашої країни повинна бути всеосяжною, системною, повною, відбуватися чітко в рамках приписів розділу XIII Конституції України і мати наслідком напрацювання пропозицій щодо внесення змін до неї на основі узагальнення практики реалізації Основного Закону, з урахуванням досягнень та тенденцій розвитку сучасного європейського конституціоналізму, вироблених європейською спільнотою демократичних цінностей, передбачаючи при цьому функціонування майбутньої конституційної моделі організації публічних відносин на основі концепції конституційного патріотизму. Синергія такого підходу має вивести Україну на якісно новий рівень суспільного розвитку, забезпечити кожному українцю гідне сучасної людини життя, а всьому Українському народові належне місце в Європейському Союзі.

Ключові слова: Конституція України; конституційна реформа; конституційні цінності; конституціоналізація; Європейський Союз; європейська інтеграція; конституційне право; права людини; вибори; громадянське суспільство; конституційний патріотизм.

Завдання побудови України як демократичної, правової, соціальної держави, яка має метою вступ до Європейського Союзу, потребує модернізації

Основного Закону України, оскільки він визначає вектори суспільного розвитку, закріплює основоположні політико-правові засади і цінності держави та суспільства. При цьому конституційна реформа має виступити основним чинником конституціоналізації євроінтеграційного курсу України. Це визначає актуальність нашого дослідження.

В українській юриспруденції до проблеми конституціоналізації європейського курсу України зверталися В. Шаповал, О. Скрипнюк, О. Баймуратов, Ю. Шемшученко, О. Батанов, А. Крусян, Н. Агафонова, О. Стрельцова та інші вітчизняні науковці, праці яких є надзвичайно вагомими науковими здобутками з цього питання. Однак з огляду на сферу наукових інтересів і предмети наукових досліджень зазначених вчених нами все ж убачається потреба в окремому дослідженні конституціоналізації європейського курсу України через призму проведення конституційної реформи в нашій країні.

Отже, метою статті є висвітлення причин і напрямів реформування Основного Закону України, які мають охоплювати удосконалення засад конституційного ладу України, правового статусу людини і громадянина, існуючої системи управління, механізму публічної влади, територіального устрою нашої країни і в цілому мають бути спрямовані на досягнення європейського рівня розвитку нашої країни.

Прийнятий 28 червня 1996 р. Основний Закон України¹ ознаменував важливий етап вітчизняного державного будівництва, який на вищому законодавчому рівні визначив трансформаційний перехід від авторитарно-тоталітарних методів впливу держави на суспільні відносини до демократичних, спрямованих на впровадження у вітчизняному державотворенні економічного, політичного, ідеологічного плюралізму, передового досвіду розвинутих демократичних країн у сфері конституціоналізму, гуманістичних цінностей світової спільноти. Цим вітчизняний законодавець чітко визначив новий раціональний демократичний баланс між інтересами та потребами держави, суспільства та окремої особистості, покінчив з тоталітарною спрямованістю влади, етатичним характером держави, догматизованим розумінням сутності держави, місця людини в суспільстві та державі тощо.

Як акт найвищої юридичної сили Конституція України стала правовим фундаментом формування України як демократичної, правової, соціальної держави, політико-правовим документом програмного характеру, який скерував українське суспільство, органи державної влади на відповідні демократичні реформи у сфері вітчизняного державотворення.

Важливим фактором стало й те, що новий Основний Закон інституціоналізував нову конструкцію влади, яка ґрунтується на її поділі, чітко окреслив механізм державної влади та повноваження органів державної влади й органів місцевого самоврядування, конституював демократичні засади пра-

¹ Конституція України від 28 червня 1996 р. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення 27.03.2025).

вового статусу людини і громадянина, визначив моральні, політичні, економічні та правові орієнтири у сфері регулювання прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в Україні. Конституція виступила фундаментальною основою подальшого розвитку національного законодавства, стала ядром правової системи України і цим сприяла і сприяє вирішенню цілого ряду актуальних політико-правових питань життя держави і суспільства.

Водночас сьогодні, коли українське суспільство в результаті війни з російським агресором переживає складний етап соціально-історичної трансформації, яка охоплює як економічну, соціальну, політичну, так і духовну сферу; переоцінює свої світоглядні підходи у сфері державотворення і правотворення; твердо стоїть на позиції ціннісних змін – будівництва громадянського суспільства, посилення впливу європейських цінностей, маємо зазначити, що вітчизняний Основний Закон потребує модернізації.

Реформи, пов'язані з реалізацією Україною європейського курсу, мають здійснюватися в межах правової визначеності, що першочергово повинні набуті закріплення на рівні Конституції України, яка в результаті модернізації має охопити не тільки досягнення європейського рівня соціально-економічного розвитку країни, правових європейських стандартів, а й удосконалення правового статусу людини і громадянина, існуючої системи державного управління, механізму публічної влади, територіального устрою та інших сфер державного будівництва. Саме це дасть змогу послідовно, комплексно й системно забезпечити конституціоналізацію європейського курсу України, модернізувати форми та зміст існуючих суспільних відносин, що своєю чергою забезпечить активізацію відповідних політичних, економічних, соціальних, правових реформ у нашій країні, які вельми необхідні. Звідси стають очевидними роль Конституції в забезпеченні реалізації європейського курсу України, її вплив на національну політичну, соціальну, економічну й правову системи та необхідність її реформування в умовах євроінтеграційного курсу нашої країни.

Як зазначив свого часу професор Джованні Сарторі, 'конституції якоюсь мірою схожі на двигуни, тобто механізми, що повинні "працювати" і які повинні забезпечити визначений результат'².

Водночас, як зауважував Ю. Шемшученко,

Обґрунтування необхідності внесення змін до чинної Конституції України є ключовим у визначенні змісту майбутніх конституційних змін. При цьому йдеться не про абстрактну "потребу взагалі" щось змінити у нашій Конституції, а про конкретну необхідність справді потрібних їй змін. Для визначення цієї конкретної необхідності й потрібні узагальнення практики реалізації Конституції України з урахуванням тенденцій сучасного конституціоналізму. Виходячи з цього узагальнення, спираючись на нього, ми отримаємо можливість науково обґрунтувати і сформулювати конкрет-

² Дж Сарторі, *Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів* (пер. з 2-го англ вид, АртЕк 2001) 29–30.

ну необхідність конституційних змін, і на основі цього визначити характер їхнього змісту³.

Слідуючи такому підходу, можемо зазначити, що на сьогодні Конституція України як об'єкт реформування є багатоплановим і багатофункціональним процесом державотворення, що пов'язано з основними аспектами її сутності, характером і роллю її впливу на державу та суспільство. При модернізації Основного Закону обов'язково мають враховуватися, по-перше, глибинний сенс його феномену як акта установчої влади народу, сутності основних ідей конституціоналізму і його ціннісних домінант, які мають бути визначальними і незмінними умовами, вимогами реформування і легітимації вітчизняної Конституції⁴; по-друге, конституційна реформа має стати засобом вирішення конституційних конфліктів, що все ще мають місце у вітчизняній практиці, забезпечити громадянську злагоду і консенсус у суспільстві, усунути із тексту Основного Закону України радянські рудименти, визначити нові функції держави, форми і методи діяльності органів державної влади, завдання держави і суспільства із урахуванням євроінтеграційних процесів нашої країни.

При цьому конституціоналізація європейського курсу України виступає однією з ключових стратегічних цілей конституційної реформи, що визначається прагненням народу України приєднатися до Європейського Союзу, зблизитися з європейськими стандартами політичних, економічних, соціальних і правових систем. Вона охоплюватиме великий спектр питань і матиме наслідком потребу увідповіднення конституційних положень взятим на себе міжнародним зобов'язанням щодо деякого звуження суверенітету нашої держави і більш широкого визнання тих конституційних цінностей, які пропагуються у країнах ЄС: боротьба з корупцією, гарантування принципу верховенства права, принципу поділу влади, демократичний контроль та ін. Як зазначає О. Загурський, 'ЄС заснований на повазі до прав людини, а також на повазі до людської гідності, свободи, демократії, рівності та верховенства права. Відповідно до Копенгагенських критеріїв однією з умов вступу до ЄС є наявність у країнах-кандидатах стабільних інституцій, що гарантують повагу до прав людини та верховенство права'⁵.

А. Токарська і А. Шардакова правильно підкреслюють, що конституційні зміни для євроінтеграції є типовим явищем для багатьох країн, які прагнуть

³ Ю Шемшученко, 'Проблеми наукового забезпечення сучасного конституційного процесу в Україні' [2012] 8 Право України 29–30.

⁴ Н Агафонова, 'Конституційна реформа в Україні: поняття, інституційний механізм та забезпечення ефективності' (дис докт юрид наук, 2017) 7.

⁵ О Загурський, 'Реалізація правозахисної політики в сфері державного управління', *Основні напрями модернізації Конституції України в умовах вступу України до Європейського Союзу* (В Розвадовський заг ред, Івано-Франківськ 2023) 20.

вступити до європейських інтеграційних структур, зокрема до Європейського Союзу⁶.

Досвід інших країн засвідчує, що, визначаючи для себе перспективи стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі, ми повинні взяти до уваги й говорити про модернізацію чинної редакції Конституції й про те, як у ній має бути відображений новий статус країни в цілому ряді напрямів.

По-перше, членство в ЄС потребує внесення змін до розділу I Конституції України “Загальні засади”, а саме, щонайменше слід ст. 4 стосовно єдиного громадянства України доповнити положенням про громадянство ЄС; ст. 9 про чинність міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою, доповнити положеннями, що враховуватимуть членство України в Європейському Союзі; також членство в ЄС потребуватиме уточнення і ст. 18 щодо співробітництва нашої країни з цією організацією з урахуванням фактору меж її впливу на державний суверенітет України.

По-друге, членство в ЄС потребуватиме внесення змін і до розділу II Конституції України “Права, свободи та обов’язки людини і громадянина”. Справедливою вважаємо думку фахівців, які підкреслюють, що цей розділ Конституції охоплює низку соціально-економічних прав, які закріплені за формулою, однаковою із природними правами людини. Такий підхід до соціально-економічних прав є радянським спадком і не відповідає доктрині західного конституціоналізму. Разюча розбіжність між прописаними у Конституції благами соціальних прав і тим, що громадяни мають у реальності, є одним із чинників нерозуміння цінності Конституції громадянами, сприйняття її загалом як чогось умовного, нежиттєздатного⁷.

Звідси у розділі II Основного Закону України мають набути конституційного закріплення права і свободи людини і громадянина з урахуванням тих цінностей у цій сфері, які отримали визнання у державах – членах ЄС. Хоча тут потрібно підійти до вирішення цього питання доволі обережно й виважено. У Європі сьогодні пропагується цілий ряд новел, які нашим суспільством ще не зовсім сприймаються і до яких взагалі наше суспільство ще не готове (наприклад, одностатеві шлюби). З урахуванням цього при внесенні змін до Конституції України вітчизняні законодавці повинні брати до уваги не тільки європейські конституційні цінності, а й вітчизняні цінності і традиції. Такі зміни повинні відображати потреби та інтереси українського суспільства і бути наслідком діалогу між різними суб’єктами політичного процесу.

⁶ А Токарська, А Шардакова, ‘Роль сучасного конституціоналізму в євроінтеграційних зусиллях України’, *Сучасний конституціоналізм та євроінтеграційні процеси в Україні: Збірник матеріалів учасників Прятої міжнародної науково-практичної конференції* (Львів 2023) 102.

⁷ Конституційна реформа знову на порядку денному в Україні (Центр політико-правових реформ 21.04.2015) <<https://pravo.org.ua/konstytutsijna-reforma-znovu-na-poryadku-dennomu-v-ukrayini>> (дата звернення 27.03.2025).

По-третє, вступ України до Європейського Союзу потребуватиме ревізії виборчого законодавства України й відповідно розділу III Конституції України “Вибори. Референдум”. Стаття 70 Конституції України проголошує: ‘Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років’⁸. Однак відповідно до існуючої практики на місцевих виборах і на виборах до парламенту ЄС таким правом можуть бути наділені також іноземці – громадяни держав – членів ЄС.

Варто на рівні Основного Закону визначитися також з видом виборчої системи при виборах депутатів Верховної Ради України та представницьких органів місцевого самоврядування для гарантії формування більш ефективних і конструктивних їх складів, забезпечення стабільності політичних процесів в Україні та гармонізації національного виборчого права з виборчим правом держав – членів ЄС.

По-четверте, євроінтеграція передбачає глибокі зміни й в українській системі влади, правовій системі, впровадження європейських стандартів у цій сфері. Це зумовлює необхідність реформування Основного Закону й у напрямі усунення з його змісту суперечливих положень і радянських рудиментів. Основний Закон ухвалювався у 1996 р., коли у свідомості більшості політиків, науковців, громадськості ще залишалися радянські цінності і підходи в регулюванні суспільних відносин. Відтак Конституція України, незважаючи на те, що отримала широку підтримку міжнародної спільноти як така, що відповідає міжнародним стандартам у галузі конституціоналізму, все ж є документом перехідного періоду. На це неодноразово звертали увагу вітчизняні науковці, які пишуть, що з правового погляду, це, з одного боку, наводить на думку, що “проблемність” нашої Конституції полягає передусім у перманентному нехтуванні її реального сенсу і змісту, у перекинуттях щодо застосування, а з іншого – дає ще більше підстав для твердження про існування проблеми взаємозумовленості низки конституційних принципів, норм та інститутів, слабкості зв’язку різних інститутів та основних конституційних принципів⁹.

В. Шаповал також звертає увагу, що на час ухвалення Конституції 1996 р. розвиток держави ‘характеризувався збереженням значних інституційних і сенсуальних (сміслових) елементів від радянської організації влади у поєднанні із запозиченнями частини здобутків світового конституціоналізму’, такі елементи мають місце у змісті Конституції, а ‘здобутки світового конституціоналізму нерідко компрометуються перекинуттями у тлумаченні і правозастосуванні’¹⁰.

Треба сказати, що такий стан конституційного розвитку характерний для більшості держав колишнього соціалістичного табору, що зумовле-

⁸ Конституція України (н 1).

⁹ Агафонова (н 4) 35–36.

¹⁰ В Шаповал, ‘Конституція України: аж двадцять років або лише двадцять років!’ [2016] 6 Право України 9.

но переходом суспільства, держави, правової системи від соціалістично-комуністичних до соціально-демократичних, ліберальних цінностей, пошуком ефективної моделі їх розвитку. В останні роки перехідний період в Україні вийшов на “завершальну, кінцеву” стадію такого пошуку, що пов’язано із європейською інтеграційною визначеністю, а його завершення пов’язується із набуттям Україною повноцінного членства у ЄС. Логічно, що такий етап вітчизняного державотворення має знайти відображення в Основному Законі.

Процес гармонізації законодавства України з правовими нормами Європейського Союзу в контексті конституційного розвитку потребує також модернізації національної політичної системи й удосконалення вітчизняного механізму влади. У правничій і політологічній літературі справедливо підкреслюється, що конституційна реформа за своєю природою завжди охоплює упорядкування існуючих владовідносин, вона спрямована на їх удосконалення та пов’язана з реформою політичної системи суспільства. Отже, конституційна реформа на рівні Основного Закону має визначити прогресивні зміни в політичній системі суспільства, у владовідносинах, у суспільному й державному житті взагалі, передбачити еволюційний розвиток Української держави і суспільства, їх політичних і неполітичних інститутів.

Про це стверджують і зарубіжні фахівці. Так, на думку Венеціанської комісії, всеосяжна конституційна реформа в Україні повинна зміцнити стабільність, незалежність і ефективність державних інститутів за допомогою чіткого розподілу повноважень та ефективних стримувань і противаг. Вона також має запровадити додаткові механізми і процедури парламентського контролю за діями і намірами виконавчої влади¹¹.

Як зазначають експерти Центру політико-правових реформ, фактично механізм державної влади має бути сконструйований заново, абстрагуючись від тих моделей організації державної влади, що передбачені Конституцією України в редакції 1996 та 2004 рр. Обом характерні теоретичні недоліки та обидві моделі не пройшли випробування практикою¹².

Сьогодні маємо виробити та ухвалити такі зміни до Основного Закону, які не тільки вбиратимуть передові ідеї сучасного конституціоналізму, а й міститимуть нові моделі організації влади, якісно нові інститути влади, конституційні цінності, нові правила співжиття наших громадян. Маємо відмовитися від цілого ряду конституційних догм (наприклад, щодо кількості гілок влади, розуміння правової природи окремих інститутів влади тощо); перезавантажити з урахуванням сучасних реалій розвитку суспільства, науково-технічного прогресу фундаментальні конституційні традиції і підходи, які мають впливати із практики державотворення і правотворення в Євро-

¹¹ Про конституційну ситуацію в Україні: Висновок Європейської Комісії за демократію через право (Венеціанської комісії) від 17.12.2010 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a36#Text> (дата звернення 27.03.2025).

¹² Конституційна реформа знову на порядку денному в Україні (н 7).

пейському Союзі; легітимізувати цілий ряд нових для України інститутів влади, таких, наприклад, як Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з запобігання корупції, спеціалізовані омбудсмани тощо.

По-п'яте, реформування вітчизняного Основного Закону у зв'язку зі вступом нашої країни до ЄС має охопити й упровадження ефективної моделі територіального устрою України, яка має являти собою передусім вектор національного державотворення у формі вертикальної децентралізації влади, який враховує прагнення місцевих громад до самоврядування та більшої відповідальності за прийняття рішень на місцях і передбачає раціональний перерозподіл владних повноважень між центральними і місцевими (регіональними) органами влади на користь останніх для забезпечення сталого соціально-економічного та громадсько-політичного розвитку з урахуванням їх інтересів та особливостей і гарантування таким чином зміцнення громадянської злагоди та територіальної цілісності Української держави.

Погоджуємося з фахівцями, які вважають, що майбутня конституційна реформа має відбуватися не тільки під впливом вироблених європейською спільнотою конституційних цінностей, а й з урахуванням національних пріоритетів та інтересів, що мають глибокі історичні, ментальні, генетичні та етнічні корені у вітчизняному суспільстві¹³.

За такого підходу запорукою успішної реалізації євроінтеграційного курсу в модернізованому Основному Законі буде визначення на найвищому рівні концепції конституційного патріотизму, яка включатиме забезпечення розумної пропорційності між національними та міжнародними інтересами у відносинах з ЄС, визначатиме раціональний баланс між збереженням національних інтересів і виконанням міжнародних зобов'язань, гарантуватиме поступове формування в наших громадян європейського світогляду та зберігатиме національну ідентичність й патріотизм у населення України. Це забезпечить єдність українського суспільства перед зовнішніми і внутрішніми загрозами, дасть змогу нашій країні отримувати переваги від співпраці з ЄС, уникаючи надмірної залежності від Союзу та зберігаючи власну внутрішню і зовнішню політику, запобігаючи таким чином втягуванню України в конфлікти інтересів великих держав.

Висновки. Можемо резюмувати, що конституційна реформа в Україні як фактор конституціоналізації європейського курсу країни повинна бути всеосяжною, системною, повною, відбуватися чітко в рамках приписів розділу XIII Конституції України і мати наслідком напрацювання пропозицій щодо змін до Основного Закону на основі узагальнення практики його реалізації, з урахуванням досягнень і тенденцій розвитку сучасного конституціоналізму, вироблених європейською спільнотою демократичних цінностей, закріплення положень, які відповідають інтересам українського

¹³ О Марцеляк, С Марцеляк, 'Вплив міжнародних організацій на правотворчі процеси та конституційну реформу в Україні' [2024] 3 Соціальне право 99–101.

суспільства, реальному стану розвитку Української держави і суспільства, передбачаючи при цьому модернізацію національного механізму публічної влади, визначаючи демократичні засади взаємовідносин “держава – суспільство – людина”, які будуть спрямовані на формування України як демократичної, правової, соціальної держави.

Нашій державі та Українському народу потрібна Конституція, яка:

- враховуватиме найкращі здобутки вітчизняної політико-правової спадщини та сучасного західноєвропейського конституційно-правового досвіду;
- гарантуватиме незворотність демократичного розвитку країни;
- стане ключовим компонентом політичних і правових реформ в Україні, що будуть спрямовані на впровадження у вітчизняне державне будівництво стандартів ЄС;
- стане дієвим інструментом захисту України від зовнішньої військової агресії, убезпечить її від загроз і викликів в умовах глобалізації, міжнародного тероризму тощо;
- модернізує нашу країну, забезпечить реальність проголошених конституційних положень і сприятиме подальшій консолідації українського суспільства.

В основу функціонування майбутньої конституційної моделі організації публічних відносин має бути закладена концепція конституційного патріотизму. Синергія такого підходу має вивести Україну на якісно новий рівень суспільного розвитку, забезпечити кожному українцю гідне сучасної людини життя, а всьому Українському народові належне місце в Європейському Союзі.

REFERENCES

Bibliography

Edited and translated books

1. Sartori D, *Porivnialna konstytutsiina inzheneriia: Doslidzhennia struktur, motyviv i rezultativ* (per. z 2-ho anhl. vyd, ArtEk 2001) (in Ukrainian).
2. Zahurskyi O, ‘Realizatsiia pravozakhysnoi polityky v sferi derzhavnoho upravlinnia’, *Osnovni napriamy modernizatsii Konstytutsii Ukrainy v umovakh vstupu Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu* (V Rozvadovskyi zah red, Ivano-Frankivsk 2023) 20 (in Ukrainian).

Journal articles

3. Martseliak O, Martseliak S, ‘Vplyv mizhnarodnykh orhanizatsii na pravotvorchi protsesy ta konstytutsiinu reformu v Ukraini’ [2024] 3 *Sotsialne pravo* 99–101 (in Ukrainian).
4. Shapoval V, ‘Konstytutsiia Ukrainy: azh dvadtsiat rokiv abo lyshe dvadtsiat rokiv!’ [2016] 6 *Pravo Ukrainy* 9 (in Ukrainian).
5. Shemshuchenko Yu, ‘Problemy naukovooho zabezpechennia suchasnoho konstytutsiinoho protsesu v Ukraini’ [2012] 8 *Pravo Ukrainy* 29–30 (in Ukrainian).

Theses

6. Ahafonova N, ‘Konstytutsiina reforma v Ukraini: poniattia, instytutsiinyi mekhanizm ta zabezpechennia efektyvnosti’ (dys dokt yuryd nauk, 2017) (in Ukrainian).

Олег Марцеляк

Conference papers

7. Tokarska A, Shardakova A, 'Rol suchasnoho konstytutsionalizmu v yevrointehratsiinykh zusylliakh Ukrainy', *Suchasnyi konstytutsionalizm ta yevrointehratsiini protsesy v Ukraini: Zbirnyk materialiv uchasnykiv P'iatoi mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Lviv 2023) 101–104 (in Ukrainian).

Websites

8. Konstytutsiina reforma zнову na poriadku dennomu v Ukraini (Tsentr polityko-pravovykh reform 21.04.2015) <<https://pravo.org.ua/konstytutsijna-reforma-znovu-na-poryadku-dennomu-v-ukrayini>> (accessed 27.03.2025) (in Ukrainian).

Oleh Martseliak

CONSTITUTIONAL REFORM AS A KEY FACTOR IN THE CONSTITUTIONALIZATION OF UKRAINE'S EUROPEAN COURSE

ABSTRACT. Ukraine's declared course towards joining the European Union requires a reassessment by our society of its worldview approaches in the field of state-building, a departure from traditional Soviet stereotypes in envisioning its future, and corresponding modernization of the domestic Constitution.

The study substantiates the main directions of constitutional changes, which should be aimed at achieving a European level of socio-economic development in the country, improving the foundations of Ukraine's constitutional order, the legal status of individuals and citizens, the existing system of governance, the mechanism of public authority, and the territorial structure of our country.

It is concluded that constitutional reform in Ukraine, as a factor in the constitutionalization of Ukraine's European course, must be comprehensive, systematic, and complete, occurring strictly within the framework of the provisions of Chapter XIII of the Constitution of Ukraine, and result in the development of proposals for amendments to the Constitution of Ukraine based on the generalization of the practice of implementing the Basic Law of Ukraine, considering the achievements and trends in the development of modern European constitutionalism, the democratic values promoted by the European community, while also anticipating the functioning of the future constitutional model of public relations based on the concept of constitutional patriotism. The synergy of this approach is expected to bring Ukraine to a qualitatively new level of societal development, ensuring a life worthy of a modern human for every Ukrainian, and securing the rightful place of the Ukrainian people in the European Union.

KEYWORDS: Constitution of Ukraine; constitutional reform; constitutional values; constitutionalization; European Union; European integration; constitutional law; human rights; elections; civil society; constitutional patriotism.